

Stamcellsinsamling från benmärg/blod hos frisk donator

Stamcellstransplantation används som behandling bl.a. vid elakartade blodsjukdomar som leukemi. Med stamcellstransplantat strävar man till att ersätta den störda funktionen i patientens benmärg med friska stamceller. En allogen stamcellstransplantation kan göras med stamceller donerade från en annan person som har en vävnadstyp (HLA) vilken har konstaterats vara lämplig för stamcellstransplantationen, t.ex. ett syskon, en annan anhörig eller en registerdonator. Från donatorn samlas stamceller in antingen från benmärgen eller blodomloppet. Läkaren beslutar tillsammans med donatorn om insamlings sättet.

För patienten som får stamcellstransplantatet är det viktigast att donatorn är frisk. Före donationen av stamceller utför läkaren en hälsogranskning av den som valts ut som donator. Hälsotillståndet utreds dessutom med hjälp av ett hälsofrågeformulär och blodprov. I blodproverna undersöks bl.a. blodbilden, njurfunktionen (kreatinivärdet), levervärdena, blodgrupp, HIV, hepatit B- och C-virus, cytomegalovirus, toxoplasma-antikroppar samt syfilisprov. Ett graviditetstest görs dessutom på kvinnor i fertil ålder. Utöver blodproven hör till hälsogranskningen en röntgenavbildning av lungorna och EKG (hjärtfilm). Läkaren kan vid behov ordinera ytterligare undersökningar om utvärderingen av donationslämpligheten kräver det. Donatorn får alltid höra alla undersökningsresultat. Om det i hälsogranskningen framkommer något avvikande hänvisar läkaren donatorn till fortsatta undersökningar.

I samband med hälsogranskningen ger läkaren noggrann information om stamcellsdonation. Vid informationstillfället klargörs hur donationsprocessen framskrider, olika donationssätt och riskerna som hör till dem. Donatorn har dessutom rätt att ställa frågor under hela donationsprocessen. I samband med informationstillfället skriver donatorn under samtycket till donationen av stamceller.

Donering av benmärg

Om man kommit överens om att donera benmärg kommer donatorn till ÅUCS hematologiska vårdavdelning (TD7/ UC10) kvällen innan insamlingen. Insamlingen av benmärg genomförs under anestesi på operationsavdelningen, dit donatorn förs från vårdavdelningen. Sövningen kräver att patienten inte har intagit någon näring innan dess. Benmärgen samlas in från benen i höftens övre del med hjälp av en nål som är avsedd för detta ändamål. Efter åtgärden följs donatorns tillstånd upp på operationssalens uppvakningsrum och på vårdavdelningen. Donatorn kan åka hem följande dag.

Om donatorns stamceller samlas in från blodet så måste de först mobiliseras från benmärgen till blodomloppet. Detta sker genom att ge tillväxtfaktorinjektioner under huden. Behandlingen

inleds fyra dagar innan stamcellerna börjar samlas in. Donatorn får det antal tillväxtfaktorsprutor som behövs från hematologiska vårdavdelningen. Donatorn kan själv injicera medicinen efter att ha fått instruktioner eller så ordnas tillväxtfaktorinjektionerna på en hälsovårdscentral nära donatorns hemort. Tillväxtfaktormedicineringen kan orsaka olika influensaliknande biverkningar och benvärk men donatorn får anvisningar för hur dessa ska skötas.

Donation av stamceller från blodet

För stamcellsinsamling från blodet kommer donatorn på utlovad plats till ÅUCS hematologiska vårdavdelning kvällen innan insamlingen. Vid ankomsten till avdelningen tas blodprov, så även följande morgon. Det är viktigt att notera att det inte får tas prover från armbågsveckens vener under veckan innan insamlingarna, ej heller under insamlingsdagarna. Insamlingen av stamceller inleds på morgonen då laboratorieundersökningarna är klara. För insamlingen placerar läkaren venkanyler i båda armbågsveckan. Om venerna i armbågsveckan inte räcker till för att insamlingen av stamceller ska lyckas, sätter anestesiläkaren under lokalbedövning på operationsavdelningen in en central venkateter i den stora venen under nyckelbenet.

Stamcellerna urskiljs från donatorns blod med hjälp av en cellurskiljningsapparat (aferesapparat). Blodet leds genom kanylen genom slangen till cellurskiljningsapparaten. Apparaten samlar in stamcellerna och återför de övriga blodcellerna tillbaka till donatorn. Åtgärden tar ca 4-5 timmar. En sjukskötare övervakar donatorns tillstånd under hela åtgärden. Stamcellerna samlas in under 1-2 dagar tills en tillräcklig mängd celler har samlats in. Utskrivningen sker någon timme efter uppföljningen på avdelningen.

Donatorn får ett sjukledighetsintyg för hälsogranskningdagen och donationstiden. Efter donationen av benmärgen behöver donatorn ungefär en veckas sjukledighet för att återhämta sig. Mer information om ersättning för inkomstbortfall och resekostnader ges i samband med donationsinformationen. En månad efter insamlingen kontrolleras att blodvärdena har normaliserats med blodprovsundersökning, separat anvisning ges om detta.

Om du har frågor om det som nämnts ovan kan du ta kontakt med den hematologiska vårdavdelningen för vuxna (TD7), tel. (02) 313 1015

Avdelning TD7, enheten för hematologi och stamcellstransplantation
Ingång 18 A Tavastvägen 11
PB 52
20521 Åbo

Egentliga Finlands sjukvårdsdistrikt • www.vsshp.fi • Växel 02 313 0000

Denna anvisning är avsedd för patienter som vårdas hos oss.